

No Two Alike

'Den gode Harris' er på banen igen med en samlet teori om personlighedsudviklingen. Velskrevet, klar, grundig og fræk – lyder den lokkende anmeldelse.

Anmeldelse ■ Af Erling Koefoed-Nielsen

■ Tilbage i 2000 anmeldte jeg i Psykolog Nyt en bog af Judith Rich Harris: 'The Nurture Assumption'. Den var et opgør med forestillingen om værdien af forældrenes direkte indflydelse på opdragelsen af deres børn, når det handler om personlighedsudviklingen. Bogen er nu oversat til femten sprog.

Og dette begreb, *personlighed*, er det nok værd at diskutere en smule, inden jeg går i gang med at omtale Harris' seneste bog 'No Two Alike'. Det har at gøre med menneskers generelle måde at interagere med deres omverden på. Specielt med andre mennesker. Introvert eller ekstrovert. Opfarende eller et roligt gemyt. Nærværende eller uopmærksom. Venlig eller studs osv. – Om ens "evne" til behovsudsættelse, aggressivitet, behag, konformitet, samvittighedsfuldhed, nygerrighed, impulsivitet, stræbsomhed, lederevner, narcissisme, neurotisk adfærd, åbenhed, rastløshed, selsikkerhed, skyhed, ansvarlighed, humørsyge, konfliktskyhed osv. osv. – Og det handler om offerrollen, angst, hæmninger, mod mv.

Og det har ikke meget at gøre med bordskik, pæn tale, takke for julegaver, kysse mor godnat og lignende indlærte vaner.

Lutter røde sild

Nu er den gode Harris altså på banen igen. Denne gang med en samlet teori om personlighedsudviklingen. Ikke alene er den velskrevet, klar og grundig set med psykologteoretiske øjne. Hun har den frækhed at bygge bogen op med referencer til hendes skønlitterære yndlingslæsning: kriminalromanen.

Med metaforer fra en af Dorothy Sayers romaner, 'Five Red Herrings', går hun i krig mod en håndfuld af person-

lighedspsykologiens forskningsmæssigt respekterede parametre:

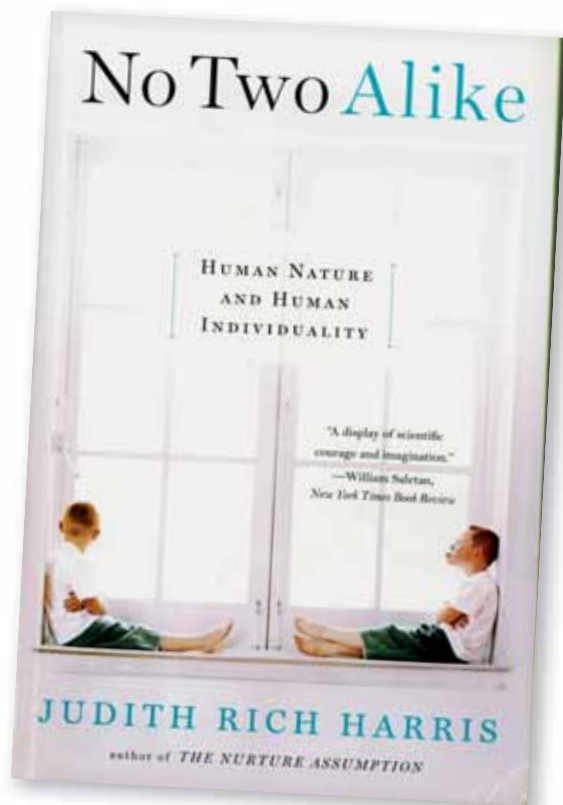
1) Arvemassens indflydelse på personligheden. 2) Forældres opdragelsesmæssige indflydelse på deres børns personlighedsudvikling. 3) Den indflydelse, interaktionen mellem arv og miljø har på personligheden. 4) Den indflydelse, ens placering i søskendeflokken har på personligheden. 5) At personligheden bedst lader sig beskrive som korrelationer mellem genetiske og miljømæssige faktorer (ikke at forveksle med interaktionen i 3'eren).

Kapitel efter kapitel piller hun nulevende og afdøde forskeres resultater fra hinanden. Lutter røde sild, som forstyrrer jagten på, hvad der er bestemmende for personlighedsudviklingen og den menneskelige individualitet. Hendes opgør med Sulloways teori om, at personlighedsudviklingen for en markant del bestemmes af ens placering i søskendeflokken, er hårrejsende læsning om videnskabelig fusk og intrige.

Midtvejs i 'No Two Alike' begynder hun mere konkret at pejle sig ind på alternativer til de røde sild, hun har kasseret. Hvordan kan man beskrive de mentale strukturer, der sammen med generne former personligheden. Hun vælger en indlæringssteoretisk synsvinkel. Det handler om arv plus erfaringer. Sådan forstås og forklares identitetsdannelse og personlighedsudvikling bedst, mener hun.

Vi er så pokkers forskellige

Teoretisk bliver Harris rigtig spændende og originalt tænkende i kapitel 6. Her som de fleste andre steder i bogen er det enten en lingvist eller socialpsykolog, hun haler frem i lyset. Denne gang er det Robin Dunbar og hans socialpsykologiske overvejelser omkring grupper (30-35 personer),

klaner (ca. 150 personer) og stammer (ca. 1500 personer), men også hendes i tidligere kapitler beskrevne overvejelser over, hvad visse hjerneskader har medført, og ikke mindst hvordan hun forestiller sig det mentale funktionshandicap hos autister kan forklares.

Hun vover påstanden: Mentalevolutionært har vi udviklet tre systemer i hjernen som former vores personlighed (hun forestiller sig systemer i lighed med fx det visuelle system): 1) Relationssystemet, som formes og udvikles markant i spædbarnetiden. Indsamler og opbevarer information om andre. 2) Socialisationssystemet, der er ansvarlig for vores personlighed i tilhørsforholdet. Der er *os*, og der er *dem*. Styrer vores ønske om at ligne andre. 3) Statussystemet, der er hovedansvarlig for vores individualitet, personlighedsvariationer, som ikke kan relateres til generne. Indsamler og opbevarer information om selvet. Det er statussystemet, som kan forklare, hvorfor vi alle er så pokkers forskellige – selv enæggede tvillinger. *No Two Alike!*

Lad os som en lille smagsprøve se, hvordan fx dine og mine systemer kunne fungere: Dit relationssystem samler viden om mig i dit relationskartotek. Mit statussystem prøver at hitte ud af, hvad der står om mig i det kartotek. Du holder din viden om mig adskilt fra den viden, du har om andre. Den information, jeg kan få om min side i dit relationskartotek, placeres i mit statussystem, hvor det relateres til den viden, jeg har indsamlet fra andre menneskers side om mig i deres relationssystem. Og så er det vist, lige før vi ser på Meads *generaliserede anden!*

Kommer langt omkring

'No Two Alike' er dedikeret til den anerkendte kognitionsforsker og lingvist Steven Pinker, der ligesom Harris er inspireret af lignende teoretiske begreber fra andre. Pinker beskriver i sin seneste bog 'The Stuff of Thought – Language as a Window Into Human Nature', at mellem menneskelige forhold kan inddeles i tre kategorier: udveksling, fællesskab og autoritet (og denne tredeling har Pinker fra antropologen Alan Fiskes omfattende teori). De ligger unægtelig tæt op ad relations-, socialisations- og statussystemet, som Harris anvender.

Harris kommer langt omkring i sin forskning, selv om den foregår i en rullestol et sted i New Jersey. Gennemarbejder andre forskeres data, deres metoder og konklusioner. Antropologer, socialpsykologer, udviklingspsykologer, psykolingvister, neuropsykologer, adfærdspsykologer (herunder dyrepsykologer), ja selv entomologer.

Det fremgår vist af ovenstående, at jeg er optaget af Judith Rich Harris og hendes arbejde. Jeg anbefaler varmt hendes to bøger. Håber, at 'No Two Alike' også snart bliver oversat til dansk.

Som jeg sagde i anmeldelsen af hendes første bog: Det bliver ikke i min levetid, at hendes tanker bliver almindelig accepteret. Tænk på unge mødre. Skulle deres indsats og kærlighed ikke præge deres børns personlighed markant? Den er naturligvis svær at sluge. Hvis det er fakta, sagde en ung mor til mig, så benægter jeg fakta.

Svært har jeg det også som censor ved lærereksamen i psykologi og pædagogik når jeg hører studerende – uden at blinke – fortælle om det store ansvar de har når de i deres lærerrolle får stor betydning for elevernes personligheds- og identitetsudvikling. Basal tillid til Erikson!

Erling Koefoed-Nielsen

BOGDATA ■

Judith Rich Harris: *No Two Alike, Human Nature and Human Individuality*. W.W. Norton & Compagny, New York 2007, 329 sider. 9,5 £, www.amazon.com, paperback.